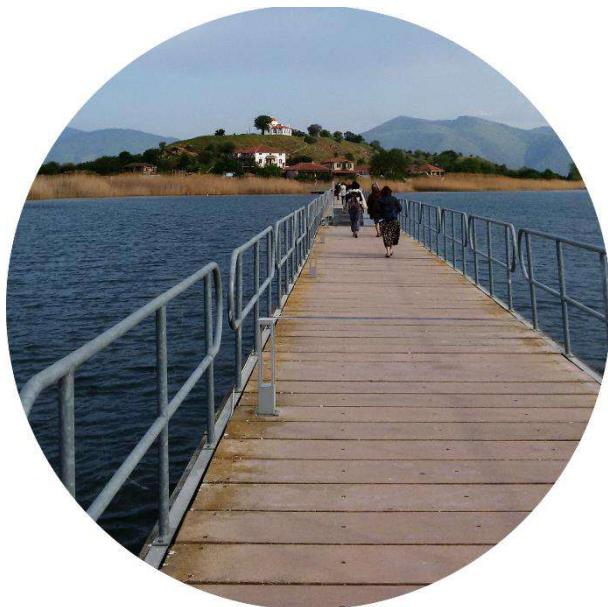

ПЪТУВАЩИ ДУМИ

Снимка: Венета Савова
Худ. оформление: Таня Дечева, Николай Генов

ПРАГА И...

Александра Александрова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Misoisinthehouse7

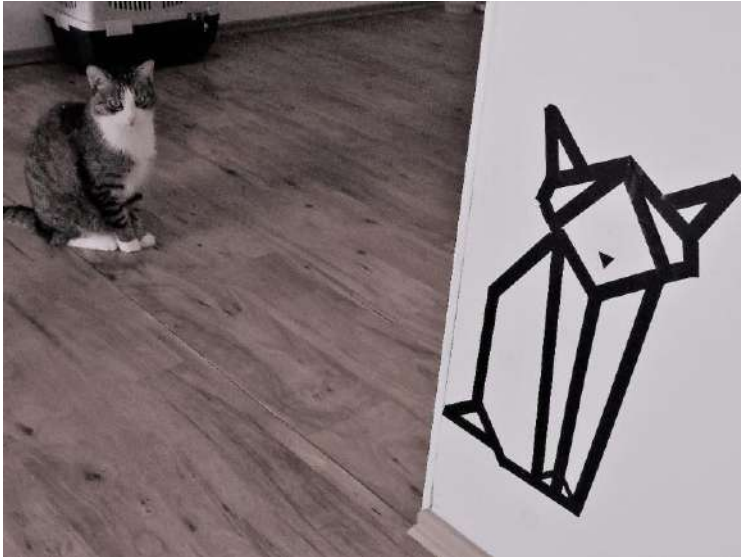
Ден 1. Началото на „Еразъм“ номер три. Този път докторантски. След Оломоуц и Бърно е ред на Прага. Отворихме входната врата към апартамента, който наехме в квартал „Жижков“. С Ани, която ще бъде на стаж, останахме повече от доволни от дома ни за следващите три месеца. Посрещна ни Мишо – нашият „заварен“ съквартирант, „окото“ на наемодателите, пухкавият „Голям брат“.

Да намерим квартира в Прага се оказа страхотно предизвикателство. Все пак накрая се справихме. Когато сключвахме сделката за наем с Ива, собственичката, тя ни помоли да се грижим за нейния котарак, което ни шокира и внесе определено количество смут между мен и Аничка. Най-вече защото нито аз, нито тя някога сме се грижили за какъвто и да било домашен любимец, а изведнъж на сцената изгрява звездата на Мишо, който едва ли не се превръща в „билета“ ни за хубавия пражки апартамент.

Котъо, Мишайкин, Мамин златен, Михаил, Михал Вивег или просто Миша е съществото, което беляза целия ни престой. Говорим за добре сложен котарак със синьозелени очи, муцунка, лапички и коремче в цвят „пухкав сняг“. Всичко друго по него е тъмносиво с дискретни черни петна. Той е бавен, грациозен, възпитан и ненаатрапчив персонаж. Добрите му маниери и очевидният му изцяло домашен живот добре прикриват породата му тип „улична превъзходна“. Когато видя нас, натрапничките, Мишо се скри светкавично. Досрамя го. Този негов срамежлив импулс трая само няколко часа, след което започна да се навърта около неразопакования багаж явно, за да изследва новата територия. И хоп – настани се удобно върху куфара ми. Добре, помислих си, значи не сме отровни. Ще ни харесаш.

Все още обаче не се знае дали ние ще те харесаме.

Ден 3. Мишо обича да яде и да спи. Не знам как издържа. Не се ли умори да спи... Мисля, че той спи поне по сто часа на ден. Почти никакъв шум не може да го смути. Само сутрин нещо му става и прави спринтове из апартамента.

Ден 6. Мишелъ започва да свиква с нас. А ние започваме да го харесваме. Сутрин чака пред вратата на нашата стая, мърка и гледа жално. В основата на това му внимание е гладът. Която се събуди първа, има честта да му сложи кралската закуска. Прилича на ритуал – Мишо гальовно приканва към отваряне на шкафа с

„провизиите“, издава мили звуци и се гали с муцунка. Веднага щом облизне купичката, се врътва в обратната посока и оставя слугинята си да се любува на опашката му. Какво си въобразявате вие? Какви са тези книги из стаята?, сигурно си мисли той. Все пак НИЕ сме тук, за да бъдем в служба на Негово котешко благородие КРАЛ МИХАЛ. Другите ни занимания са периферни.

Ден 10: Имам чувството, че става все по-пухкав. Не знам дали Ива ще си го познае.

Ден 15. Остават ни още цели седемдесет и пет дни! Трилър и ужаси две в едно! Пиша този абзац, барикадирана в едната стая! Чувам как Михаил блъска по вратата, за да дойде при мен! Той явно свикна с нас и започна да си показва номерата! Мисля, че иска да ме схруска за обяд. Помощ! Май ще го качваме на самолета, за да види статуята на Колумб отблизо...

Ден 25. Наемодателите ни са пътешественици. Имат голяма карта на света в хола, на която са отбелязали всички посетени от тях места. Дали и Мишо е ходил в Тайланд? А в Лос Анджелис? Ако съдим по паролата за интернета, която е *Misoisintehouse7*, явно не. В момента наемодателите ни са в Барселона. Хич не са будали – пратиха снимка на палми и плажна ивица, а тук в Прага вали снежец. Горкият Мишо – обречен да се припица върху парното, вместо на плажа.

Ден 26: Сгреших за Мишо и се чувствам много недодялана. Обвиних го в агресия, а пък той искал да си играем.

Ден 57: Пролет! Ура! Сутрин на терасата ни е особено идилично: чаша кафе на припек, книга и, разбира се, Мишо, който се присъединява към ритуала по събирането на витамин D. Точно срещу нас е паркът „Парукаржка“, който се издига на едно тепе.

Когато не вали, алеите му се пълнят с тичащи хора и с... кучета. Пражаните просто изповядват култ към домашните любимци. Навсякъде има специални кошчета за кучешката „продукция“, както и хартиени пликчета за нея. А да се види гледка от сорта на жена, която се качва на трамвай, едновременно водейки две кучета и две деца, едното от които в бебешка количка, си е класика.

Ден 75. Постоянно популяризирам Мишо в социалните мрежи. Вече си има фенове. Нашето съжителство с него е толкова причудливо, колкото и самият ни успех с намирането на квартира в Прага след месеци безуспешно търсене. На нас с Ани още ни е трудно да осъзнаем тази безумна, но все пак приятна случка. Вече се смениха ролите – налага се ТОЙ да бяга от нашите пориви на внимание. Специализирахме се в галенето на коремче и мачкането на уши. Понякога усещам, че ме разбира, обаче не му пука.

Знаете ли, все пак съм благодарна на Ива за него. Като допълнителна услуга към Еразъм престоя, взех, че понатрупах и малко опит, и вече няма да съм толкова жалка в очите на хората с домашни любимци. Пък и може да си взема един Мишо, когато се прибера...

Последен ден 90: Ани, в чий куфар да го сложим?

СНОУБОРДИНГ ИЛИ ТАНЦ НА ПИЛОН?

„Стооооооооо!“ Така си представям, че през XIX век пражките кочияши се провикват на конете, дърпайки юздите, когато трябва да спрат каретата рязко. Всеки път, когато се движим в трамвай, имам чувството, че ватманът не стига и до второто „о“ в „Стооооооооооо!“. Той спира. Неочаквано, рязко и невъзмутимо. Две основни правила на градския транспорт в Прага: скорост и наклон! Трамваят трябва да е набрал колкото се може по-висока скорост и, разбира се, трябва да се движи по някоя стръмна улица (най-любим ми е наклонът на „Сайфертова“ в нашия „Жижков“), за да може всички да се изсипем в задната част на возилото по-лесно. Резките завои са бонус. Обичайната реакция на пътниците в такива случаи е пасивно мълчание или максимум лек кикот. Шокирана съм. У нас ще се провикне поне половината трамвай, сипейки не особено благоприлични послания към ватмана, а ще се намери и някой, който да изпищи от болка от забилото се в крака му токче на кацналата след кратък полет дама. Чехите търпят всичко безмълвно.

– Вчера за малко да гушна една баба, когато ватманът наби спирачки, - казах на Ани.

– Е, добре де, Алекс, не се ли беше хванала?

– Бях се хванала, разбира се. Но нали знаеш, че возенето тук върви с промо пакет услуги – избираш или да се упражняваш да пазиш равновесие тип каране на сноуборд, или да тренираш танц на пилон. Аз се завъртях около пилона и на бабата ѝ се размина премазването...

Всъщност в Прага трамваите са чудесни: нови, лъскави, голе-е-е-ми. Транспортната система е уредена много добре и затова повечето пражани се движат с градския транспорт. Мед да му капе на душата на пътуващия в трамвайче. За изненада на софиянци, в центъра на Прага рядко има задръствания, защото влизат много малко коли. За сметка на това трамваите честичко изпадат в неудобна композиция тип „стоножка“, подредени един зад друг по десет на брой. Тогава на пътниците им се налага да се поразходят. Като цяло все пак пражките трамвайчета са вездесъщи – прохождат и непроходимото: тесни и стръмни улички, там, където е забранено за автомобили, че и за пешеходци. Едва ли не, може да е забранено и за трамваи, но те минават. Изобщо – навсякъде.

Наскоро се влюбихме в „Лановката“ („Лифта“), която се състои от точно три спирки от върха на хълма Петржин до подножието му. Три, ама какви! Трамвай е предназначен главно за туристите, защото има огромни стъкла, които разкриват гледка към „Мала Страна“ и Вълтава, а скоростта му са експресните 20–30 км./ч. Благодарение на своята специфична стъпалообразна конструкция, няма шанс някой да залитне, заради движението по наклон. Атракция.

Две не съвсем мили думи и за пражкото метро: НЕ СТАВА! И сега секунди за патриотичен патос: в сравнение с нашето софийско, то е старо, мръсно и няма никакъв контрол. Освен това е страшно студено ви-на-ги.

ВИП ЗОНАТА

На 15 март беше откриването на Фестивала на българското кино в Прага и сега ще ви представя моята гледна точка към това събитие. За откриването бяха дошли множество официални гости от най-различни посолства и институции, а БНТ-1 бяха изпратили снимачен екип, който неуморно кръстосваше напред-назад сред гостите. Българският културен институт в Прага, който организира фестивала вече десет години, се беше постарал за всичко, а атмосферата в кино „Луцерна“ в стил 20-те години беше просто завладяваща. Самото кино е част от двореца „Луцерна“, построен в началото на ХХ век от дядото на Вацлав Хавел, инж. Вацлав Хавел, в стил късен сецесион. От 2017 г. сградата е обявена за национален паметник на културата.

Тъй като все още не става ясно какво общо имах аз с Фестивала, освен да наваксам с някое и друго заглавие от родното кино, сега ще ви кажа – озовах се там като „доброволец“ по покана на Яна, моя позната от Прага. Функцията ми беше да съдействам на организаторите за това „важните“ гости да седнат където трябва и да ги приветствам. Нищо задача на пръв поглед. Първите пет минути обаче хич не се справях. Кой да знае, че на билетите на зрителите няма места! По този начин едни десет човека се настаниха във „ВИП“ зоната, уверявайки ме, че си имат билети.

На организаторите им се изправиха косите, като разбраха за моя гаф, но определихме нова „ВИП“ зона. Минаха още пет минути и нещата започнаха да ми се получават. И така, като един респектиращ представител на фейсконтрола и вече придобила самочувствие на веща по отношение на разпределянето на „човешкия ресурс“ по редове, отидох смело при поредната групичка озъртащи се пет-шест души и ги запитах любезно: „Добър вечер, вие с билети ли сте, или с покани?“ Една от дамите леко агресивно ме обстреля с двусмисления отговор: „Купили сме си билети.“ Все още не схващах грозящата ме вълна от гняв и ги помолих да седнат на еди-кой-си редове, защото пети и шести са за гостите. Дамата още по-сопнато ме покани да ѝ изброя, аджеба, кои пък трябва да са тези така важни гости, и след като стреснато започнах да ѝ обяснявам, че нямам списък и че знам, че сред поканените са Българското посолство, туристическа агенция „Александрия“ и други, тя ми разкри повода за огорчението си: „Че ние сме от Българското посолство, а сме си купили билети!“ Настаних ги на пети ВИП ред. Разбирам гнева на дамата, но трябваше ли да събужда у мен усещането, че сякаш на челата им пише „Българско посолство“? За да няма повече обидени обаче, реших да сменя тактиката и след тях вече към всеки се обръщах с въпроса: Вие от Посолството ли сте? Това вече сработи. Даже им ставаше приятно, ако не са.

Тъкмо се отървах от усещането, че съм се изложила, и настъпи кулминацията на моето невежество. Един господин се озърташе любопитно, аз му се поусмихнах, поздравих го, зачудих се дали да не го попитам дали и той не е от Посолството, за да го настаня, но все пак си замълчах. Реших, че ако има нужда от помощ, ще ме попита. Бях права. След секунда той се приближи към мен с въпроса: „Знаете ли от коя година е киното?“ Аз си помислих, че ме пита за филма, затова казах: „Мисля, че филмът е от 2017“. „Не, не, имам предвид сградата. Може би е от 1909?“ Аз: „Мисля, че е от това време, но не съм сигурна за точната година, но за филма знам със сигурност, че е от 2017“, настоях аз. Той ме потупа по рамото и ми каза: „Да, знам, знам, аз съм режисьорът“.

Ето така се запознах с Илиян Джевелеков, чийто филм „Вездесъщият“ откри Десетото издание на фестивала на българското кино в Прага. Залата беше пълна, а ако съдим по реакциите и отзивите след филма, публиката беше доволна. По-късно през същата 2018 г. филмът дори получи номинация за „Оскар“.

Другият филм, който напълни кино „Луцерна“, беше „Възвишение“. Режисьорът Виктор Божинов и актьорът Филип Аврамов бяха пристигнали в Прага, за да го промотират за първи път извън България. Като оставим настрана недостатъците на чешките и английските субтитри, тази продукция представи нашата страна като внушително красива и с народ, едновременно горд и критичен към историята си.

PRAGUEmatic

Някъде из Еразъм брошурките за пълноценен престой в Прага, които безразлично захвърлих в нощното си шкафче, защото нали вече имам самочувствието на вряла и кипяла в чешката култура, ми попадна прилагателното PRAGUEMATIC. Сега ще ви обясня и своето разбиране за ПРАГА-матичните хора. Първо, изобщо не е необходимо да са пражани и второ, не е важно на каква възраст са. Освен това прага-матични може да си и местата. Внимание! Следващият текст не е подходящ за хората със силно влюбени в Прага сърца!

Представете си едно кафене, уютно, малко, кокетно. Предлага хубаво кафе и изкушаващи печива. Около Софийски университет е пълно с такива. В случая става въпрос за едно бутиково пражко кафене, което е насочено към по-специфична таргет група: веганите. Всичко в него е био и сурово. Нито съм веган, нито съм суровоядец, но това кафенце ми е много приятно, защото е в центъра, в безистен на улица „Длоуха“, където се намира и театър „В длоухе“. Доста е вървежно. Ние с Ани ходим заради

веганските шоколадови торти, които ядем без угризения. Други посетители обичат да ходят там, защото има нещо хипстърско в това да си веган. Просто е модерно, а да си модерен означава да се придържаш към определена поза. Само че претендирането, че не позираш, а си супер естествен, също си е вид поза. Прага-матичните хора според мен са именно този модел хора, претендиращи, че хич не позират, и които изглежда, че се чувстват удобно навсякъде. Именно в това кафене и в много други от този тип е нормално да видите двама души, които докато си пийват кокосовото лате, са си свалили обувките и са си качили краката на столчетата срещу тях. На други места посетителите директно си сядат на земята, върху раницата или якето си. Ей така, защото им е комфортно и са си прага-матични.

Друга особеност на прага-матичния човек е ненавистта му към „по-лъскавите“ заведения, които по презумпция смята за скъпи. Не го разбирайте погрешно, той не страда от липса на средства. Просто не обича прекалено „изисканите“ места, които според него са за туристи „лапни-шаранчета“ и за снобари. За него най-приветлива е пивницата, миришеща на засъхала по пода биричка, пържен лук и кисело зеле. Истината е, че в повечето такива кръчми в центъра на Прага цените не са по-различни от тези в кафене „Лувър“ или кафене „Славия“, където преди сто години си е пиел чая Карел Чапек примерно.

Миколай, мой приятел от Полша, ми показва едно свръх прага-матично заведение (ако на това място може да му се каже заведение), което съм готова да развявам като пражка мръсна риза пред всички българи чуждопоклонници. Ако говорим за разположението му, то бихме могли да го наречем „overground“, защото е на шестия етаж в една кооперация на ул. „Индържишка“. Това място е илюстрация на едно следващо ниво прага-матизъм и направо си е средище на съвременния ъндърграунд. За да се влезе в кафето, се звъни на звънец. Затова само определен кръг хора го знаят. Кафенето е разположено в апартамент, интериорът се състои от няколко плаката, тук-таме са окачени грамофонни плочи, а посетителите с късмет се ширят в прегръдката на някой от трите продъдени фотьойла. Другите се гърчат на малки старовремски столчета, които не са помирисвали боя от години. Който каквото е имал вкъщи и е непотребно, го е донесъл и хоп, станало е кафене. Всяка една вещ обаче е придобила един вид сакрален смисъл на безценен артефакт. И като говорехме за цените, то тук те не са особено по-ниски. Играят се карти и табла, а във виненочервените, прогорени от цигари завеси, се е просмукал аромат на тютюн и трева.

Заставам покорно на опашката на бара и чакам своя ред. Зад плота работи 16-годишно момиче с леко премрежен поглед и червени расти. Черният ѝ чоропогашник е с няколко бримки, а носът ѝ е украсен с обеца. Идва моят ред. Реже джинджирил и лимон в чая ми. Представител от ХЕИ или Агенцията по храните би се облещил, ако види какво става зад бара. На червенокосата тъкмо ѝ свършва смяната и я застъпва едно хлапе, също някъде 16-годишно, приятелски вежливо и с още по-премрежен поглед. През бара момчето сърдечно се поздравява и се прегръща със свой приятел, а аз съм точно между тях. Леко се отдръпвам, за да не ме смачка приятелската им радост, и им слушам разговора. Барманчето обяснява, че това е най-якото място с ний-яките хора и че иска да работи тук до края на живота си, защото е супер яко. Аз примигвам на парцали, а те ми се усмихват снизходително, видели явно моето недоумение. Все пак май има определен чар в това човек да бъде прага-матичен – като цяло не му пука.

*

За да не се излее върху мен целият гняв на прагофилите, пък и за да бъда обективна, трябва да ви споделя моите любими кътчета, с които и самата Прага се гордее и които са истински средища на кулинарния екстаз. Едно такова място е ресторантът на върха на телевизионната кула „Жижков“, където се поглезихме с Ани и Силвето. Там си заслужава най-вече заради прекрасната гледка и заради утопичния силует на кулата, извисяваща се на над шейсет метра, осветена в червено-сини светлини през нощта. Неслучайно този ресторант често бива посещаван от различни кулинарни предавания и влиза във всички актуални наръчници за най-добрите пражки ресторанти. Пък и се намира на пет минути пеша от нашия апартамент.

Другото ни любимо място е „Лувър“, намиращо между „Народни тржида“ и Националния театър. Атмосферата и интериорът му са в стил началото на ХХ век и ако нямаше стикер „Trip Advisor“, сигурно щеше да бъде още по-автентично. Усещането, че пием кафе в едно от любимите места на Франц Кафка, Ярослав Хашек и Карел Чапек, че дори и на Алберт Айнщайн по време на пражката му професура, е магично. А какви десерти поднасят!

В друго наше любимо местенце се превърна „Котешкото кафене“, в което спокойно се разхождат седем-осем породисти котарака и търпеливо позволяват на посетителите да ги гаят.

Не мога да не спомена и средновековната кръчма „U sádlů“, където порциите са огромни и особено апетитни. И какви ребърца!

ДА БЪДЕШ ИЛИ ДА НЕ БЪДЕШ...

Преди да замина за Прага, моята научна ръководителка ме посъветва да не се затварям само в библиотеката. Аз приех съвета ѝ толкова буквално, че още на втория ден след пристигането ни, с Аничка решихме да се заредим с билети за театралния живот в Прага, както и за няколко концерта. Тя беше чула, че постановките се разпродават за съвсем кратко време и то с месеци напред. Оказа се вярно. Едва успяхме да се сдобием с билети за февруари и март.

Посетихме осем постановки в пет театъра: Националния, „Ставовския“, „Студио Ипсилон“, „В длоухе“ и „На забрадли“. В „каменните“ театри, каквито са Националния и „Ставовския“, чехите ходят официално облечени. Жените си носят обувки в чантичка.

Разбира се, в алтернативните театри не е така. В „Студио Ипсилон“ и „На забрадли“, например, нямаше дрес код, пък взехме, че се насладихме на най-зашеметяващите и незабравими за нас постановки, лъхаци на съвремие, самоирония и оригиналност. В подобен театър човек може да види както постановка, вдъхновена от живота на Вацлав Хавел с цял джаз бенд на сцената, така и пиеса по мотиви от почти свещената книга на Божена Немцова „Баба ми“. В никакъв случай обаче не бива да се очаква класическа интерпретация, защото режисьорите обикновено заменят общоприетите представи с интелигентна и самоиронична добре премерена гротеска, за да изобличат някои негативни черти на съвременния чех.

В Националния театър от друга страна, освен спирация дъха бароков интериор и необходимостта да гледаш сцената с бинокълче, нищо друго не можа да ни впечатли. Въпреки добрата игра на актьорите и скъпите декори, постановките, които гледахме,

влизаха по-скоро в зоната на клишето. Затова преживях и първото си преждевременно излизане от залата. Тъкмо преди това Ани ме питаше дали някога съм си тръгвала от постановка. За нас остана отворен въпросът „Да бъдеш или да не бъдеш... на постановки в Националния...“

Моята научна ръководителка беше права за библиотеката. Но засега приключвам със своите пражки импресии, за да се гмурна в огромното количество книги, които ме чакат и за да не се налага да се изправям пред друг по-тежък въпрос: „Да бъдеш или да не бъдеш... готова с дисертацията навреме.“